

ДОБА ВІДРОДЖЕННЯ. ДОБА ПРОСВІТНИЦТВА

Дата _____

Клас _____

УРОК № 1. ДАНТЕ — ВИДАТНИЙ ПОЕТ І МИСЛИТЕЛЬ ІТАЛІЇ. ПОЕМА «БОЖЕСТВЕННА КОМЕДІЯ» — ФІЛОСОФСЬКО-ХУДОЖНІЙ СИНТЕЗ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Мета: формування предметних компетентностей: ознайомити з життям та творчістю Данте; повідомити про особливості поеми «Божественна комедія» (жанр, композиція, уявлення про світ, час створення); увести новий літературознавчий термін — *терцина*; розвивати вміння спілкуватися з однолітками, навчатися самому, навчаючи інших; прищеплювати інтерес до творчості Данте; **формування ключових компетентностей:** уміння вчитися: розвивати навички оцінювання культурно-мистецьких явищ; комунікативної: розвивати навички роботи в групі; інформаційної: розвивати навички роботи із джерелами інформації; загальнокультурної: прищеплювати прагнення до літературної освіти, естетичний смак; розширювати світогляд школярів.

Мі уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: портрет Данте; виставка книг поета; картки до прийому «Броунівський рух».

Тінь Данте з профілем орлиним

Співає про Нове Життя.

О. Блок

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ОГолошення теми та мети уроку

1. Вступне слово вчителя

2. Робота з портретом поета та епіграфом

Бесіда

- ♦ Яким художник зобразив поета?
- ♦ Яку примітну рису зовнішності Данте відзначив російський поет О. Блок? (*Орлиний профіль*)

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Ознайомлення з відомостями про життя та творчість Данте (за матеріалами підручника)

2. Інтерактивна вправа «Броунівський рух» (робота в групах)

Особливості «Божественної комедії»

Картка № 1. Час створення поеми

«Божественну комедію» було написано впродовж 1307–1321 рр. Це був час, який в історії культури дістав назву Передвідродження. Зростає інтерес до людської особистості, до її радощів і сподівань. Поступово починає формуватися новий гуманістичний тип мислення, остаточне становлення якого буде пов'язане з добою Відродження. Віра в необмежені можливості людської природи, в неповторність людської індивідуальності зароджується саме в цей час. Цей процес і відтворює поема Данте, що є водночас синтезом середньовічної культури і прологом до культури Відродження.

Картка № 2. Жанр «Божественної комедії»

За усталеними середньовічними канонами Данте назвав свою поему «комедією»: так називали тоді твори, які починалися сумно (пекло), а закінчувалися щасливо (рай). Епітетом «божественна» наділив поему перший біограф Данте, автор знаменитого «Декамерона» Дж. Боккаччо.

Картка № 3. Композиція поеми

Поема має три частини: «Пекло», «Чистилище», «Рай». У кожній із частин — 33 пісні (у «Пеклі» ще одна пісня, що є вступною до всієї поеми).

Усього — 100 пісень.

Картка № 4. Уявлення про світ у «Божественній комедії»

Дантівська земля має форму кулі і розташовується, згідно із середньовічними переконаннями, у центрі Всесвіту.

Північна півкуля населена людьми, південна — безлюдна і вкрита океаном, а посередині нього височіє гора, де Данте розташовує чистилище — царство у якому душі грішників, які розкаялися за життя, мучаться, щоб очиститися від своєї провини, потрапити до раю.

Картка № 5. Уявлення про світ у «Божественній комедії»

Урвище пекла, куди призводить смертельний гріх і звідки неможливо врятуватися, має вигляд вирви, що утворилася внаслідок падіння Люцифера-ангела, який був вигнаний із раю. Земля оточена дев'ятьма небесними сферами: сімома сферами планет, зірковим та кристалічним небом. За ним, у просторі, де вже не діють фізичні закони, розташований Емпірей — царство ангелів та блаженних душ.

3. Робота з літературознавчими термінами

Строфа, якою написана «Божественна комедія»

«Божественна комедія» Данте написана *терцинами*.

Терцина (від *terra rima* — третя рима) — форма строфи з трьох рядків п'ятистопного ямба, у якій середній рядок римується з крайніми — першим і третім — у наступній строфі, завершуючись окремим рядком, римованим з другим рядком попередньої строфи.

IV. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ

1. Інтерактивна вправа «Продовжте речення»

- Найвідоміші твори Данте — ...
- Життя поета було нелегким, тому що...
- «Божественна комедія» має таку назву, тому що...
- Особливості композиції поеми Данте полягають у...

2. Інтерактивна вправа «Сенкан» (колективне складання сенкану за темою «Данте»)

Данте,
пристрасний, геніальний,
діє, хвилює, викриває,
проводить із Пекла до Раю,
сміливець.

V. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

1. Бесіда

- ♦ Представником якої доби був Данте?
- ♦ Назвіть хронологічні межі цієї доби.
- ♦ Сформулюйте основні ознаки середньовічного мистецтва. (*Сильний вплив кві, утвердження релігійних ідеалів, відображення суперечливості людини*)

2. Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- ♦ Складіть своє речення про Данте.
- Франко називав Данте «поетичним вінцем та увічненням того, що ми зиваємо середніми віками» ...

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Прочитати I частину «Божественної комедії» — «Пекло».

Творче завдання. Підготувати повідомлення про переклади поеми Данте українською мовою.

Мета: формування предметних компетентностей: з'ясувати мету автора щодо створення I частини «Божественної комедії» — «Пекло»; відтворити розташування грішників у колах пекла; переказувати уривки з прочитаної частини поеми; розвивати уміння відстоювати власну думку; прищеплювати прагнення бути праведною людиною; формування ключових компетентностей: уміння вчитися: розвивати навички оцінювання культурно-мистецьких явищ; комунікативної: розвивати навички роботи в парі та в колективі; інформаційної: розвивати навички роботи із підручником та уміння критично оцінювати теоретичний матеріал; загальнокультурної: прищеплювати прагнення до літературної освіти, естетичний смак; розширювати світогляд школярів.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: схема «Світовлаштування у "Божественній комедії"»; тексти поеми.

Предмет поеми — людина, яка силою своєї волі, за заслугу або через непослух, зазнає справедливої винагороди або покарання.
Данте

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

1. Самостійна робота

♦ Назвіть приховане за поданими визначеннями.

- 1) Прізвище Данте.
- 2) Місто, у якому народився і жив Данте.
- 3) Через це поет називав себе *безвинним вигнанцем*.
- 4) Цій людині присвячена книга «Нове життя».
- 5) Найзнаменитіший твір Данте.
- 6) Поясніть виникнення назви поеми.
- 7) Особливості композиції «Божественної комедії».
- 8) Цією строфою написана «Божественна комедія».
- 9) Уявлення про світовлаштування у поемі Данте.

2. Взаємоперевірка робіт (у парах)

3. Повідомлення підготовлених учнів

«Переклади поеми Данте українською мовою»

— В Україні твори Данте були відомі вже на початку XIX століття. Інтерес до Данте відбито в багатьох творах Т. Шевченка: поемі «Іржавець», повісті «Варнак», листах та «Щоденнику». Творами Данте нав'яно і задум поеми Лесі Українки «Забута тінь». Перший переклад українською мовою одного з найбільших шедеврів світової літератури «Божественної комедії» Данте належить І. Франкові. 1878 року він переклав білим віршем першу пісню «Пекла». У 1892—1896 рр. у львівському журналі «Правда» В. Самійленко надрукував перші десять пісень «Пекла», які незабаром вийшли окремим виданням. 1913 року І. Франко видав монографію «Данте Аліґ'єрі. Характеристика середніх віків. Життя поета і вибір із його поезії», де подав досить докладний переказ «Комедії» з перекладом білим віршем численних уривків поеми. Повністю «Божественну комедію» переклав Є. Дроб'язко. Перший розділ поеми «Пекло» перекладали М. Рильський та П. Карманський. Сонети Данте перекладав М. Вороний. У перекладі «Нового життя» взяли участь М. Бажан, Д. Павличко, І. Драч, В. Коротич та інші.

III. ОГолошення теми та мети уроку. мотивація навчальної діяльності

1. Робота з епіграфом

- ♦ Як ви вважаєте, на думку Данте, чого повинна зазнавати людина?
- ♦ Які гріхи може мати людина? Чи бувають гріхи легкими та тяжкими?
- ♦ Чи слід людину карати за гріхи?

2. Слово вчителя

— За однією східною легендою, якось боги вирішили створити світ. З'явилися зорі, небо, море, квіти, гори... А потім людина. Наприкінці вони подбали про Істину. Замислились боги, куди сховати її, щоб людина не одразу знайшла. Їм хотілося, щоб якомога довше шукали Істину. «Сховаймо її на найвищій вершині», — сказав один бог. «Сховаймо її на самому дні моря», — заперечив інший. І лише найстарший і наймудріший бог сказав: «Ні, сховаймо її в душі людини. Вона шукатиме істину в усьому Всесвіті, не підозрюючи, що носить її в собі». Кожна людина у своєму житті шукає істину. Шукав її і Данте.

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Виявлення читацьких вражень учнів

- ♦ Чи сподобалося вам читати I частину «Божественної комедії»?
- ♦ Які епізоди привернули вашу увагу?
- ♦ Вчинки яких героїв вас вразили?

2. Слово вчителя

— Тема Данте задумана як розповідь про подорож потойбічним світом. Вона побудована на системі символів-образів, яким надається інший, особливий смисл. Наприклад, у першій пісні йдеться про те, що Данте заблукав у темному лісі, що символізує помилки та пороки людські. Три звіри — лев, пантера та вовчиця — заступають дорогу поетові. Це символічні образи трьох гріхів: властолюбства, честолюбства та жадібності. На допомогу йому приходять незнайомиця, який є духом його улюбленого письменника Вергілія. У поемі він символізує світську (нецерковну) науку. Вергілій проводить Данте через пекло і чистилище, щоб прокласти йому шлях до спасіння душі. Далі — через рай — Данте веде його кохана Беатріче. Її образ править за символ богослов'я, релігійності.

3. Створення схем-малюнків «Символи у поемі Данте "Божественна комедія"»

4. Робота над схемою «Кола пекла» (роздавальний матеріал)

5. Інтерактивна вправа «Прес»

- ♦ Висловіть свою думку.
«Я вважаю розташування грішників у дантівському пеклі... (правильним — неправильним) тому, що... . Отже, ... (висновок)».

6. Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- ♦ Продовжте речення. Відповідь аргументуйте.
— Я б визволив із пекла... .

7. Творчий переказ (робота у групах, методом «Ланцюжок»)

- ♦ Перекажіть уривок із «Пекла», висловіть власне ставлення до героїв-грішників. Порівняйте сучасне ставлення до їхніх гріхів із середньовічним.
1-ша група. Перекажіть епізод про Франческу та Паоло (пісня 5).
2-га група. Перекажіть розповідь про Улісса (пісня 26).
3-тя група. Перекажіть уривок про страждання Уголіно (пісня 32–33).

8. Перевірка виконання завдання

V. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Інтерактивна вправа «Продовжте речення»

— Сьогодні на уроці я:

- навчився (-лась)... .
- замислився (-лась)... .
- зрозумів (-ла)... .
- відчув (-ла)... .

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Прочитати пісню 33 частини «Рай».